

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตกำลังคน ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ระดับกลาง เข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยกำหนดให้สถานศึกษารองกรมอาชีวศึกษา ทำหน้าที่ตามระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2529 ดังนี้ "สถานศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษา ฝึกอบรมและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยให้สถานศึกษาดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดการศึกษาตามหลักสูตรและแผนการศึกษารองชาติ ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในด้านเกษตรกรรม คนกรรมพาณิชย์กรรม ศิลปกรรม และอุตสาหกรรม ระดับต่าง ๆ 2) จัดการศึกษา ฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรพิเศษ 3) วิเคราะห์และส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพต่าง ๆ 4) ฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษาให้มีคุณธรรม และจริยธรรม 5) ให้บริการแก่ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ 6) รับงานการค้าที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน 7) ประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของนักเรียน นักศึกษา หรือผู้เข้ารับการอบรม (กรมอาชีวศึกษา, 2540)

จะเห็นได้ว่า ผลผลิตกำลังคนของสถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา มีทั้งผู้เรียนในระบบผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้น ผู้เข้ารับการบริการทางด้านวิชาการ ฯลฯ ทั้งนี้ สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษามีหลายประเภท หลายระดับ การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และวิธีการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ คงต้องใช้เทคนิควิธีการที่แตกต่างกันบ้าง กรมอาชีวศึกษาจึงได้กำหนดนโยบายและมาตรฐานของสถานศึกษาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ทุกระดับทุกแห่ง ให้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ ตามหลักการของหลักสูตร และพิจารณาว่า หากสถานศึกษาใดที่สามารถจัดการบริหาร และจัดการเรียนการสอนได้ตามนโยบาย และตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาแห่งนั้นสมควรได้รับการยกย่อง

เชิดชูเกียรติให้ปรากฏ เพื่อจะได้ก่อให้เกิดพลังแก่บุคลากรในสถานศึกษา นับแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ทุกคน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาสถานศึกษา ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป จึงได้จัดให้มีการพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นขึ้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 เป็นต้นมา

ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมไทย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพสู่ระดับความเป็นสากล การจัดการศึกษาทุกระดับ จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษา และต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ซึ่งเน้นไปที่การพัฒนาคน เพื่อให้คนมีคุณภาพที่จะพัฒนาประเทศได้อย่างสมดุล กรมอาชีวศึกษาได้จัดการศึกษาสนองต่อนโยบายดังกล่าว และพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น (กรมอาชีวศึกษา, 2540)

หน่วยงานทางการศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และได้ดำเนินการประเมินคุณภาพสถานศึกษาในสังกัดของตนเช่นเดียวกัน ดังนั้น คุณภาพการศึกษาจึงแตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงานที่จัดการศึกษา ซึ่งมีวัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกัน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักในปัญหานี้ จึงได้ดำเนินการประเมินคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ โดยมอบหมายให้กรมวิชาการกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษา เพื่อคัดเลือกให้ได้รับรางวัลพระราชทาน ทุกสังกัด และทุกขนาดของโรงเรียน โดยที่รางวัลพระราชทานแก่นักเรียน และโรงเรียน ได้จัดขึ้นเพื่อสนองพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีกระแสพระราชดำรัสแก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ล.ปิ่น มาลากุล) เมื่อ พ.ศ. 2506 ว่า กระทรวงศึกษาธิการ ควรพิจารณาจัดรางวัลให้นักเรียนโรงเรียนดี ประพฤติดี และโรงเรียนที่จัดการศึกษาดี กระทรวงศึกษาธิการสำนักในพระมหากรุณาธิคุณ เป็นล้นเกล้าฯ จึงได้ดำเนินการสนองพระราชปราชญ์ และได้วางระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน เพื่อถือปฏิบัตินับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา และปัจจุบันได้มีการปรับปรุงระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยรางวัล

พระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียนที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ตามการจัดการศึกษาและสถานศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมระดับอุดมศึกษาและการศึกษาอาชีพ (กรมวิชาการ, 2537)

สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลพระราชทาน ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 8 แห่ง โดยได้รับการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลพระราชทานประเภทสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา พ.ศ. 2534 ซึ่งสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก จะต้องจัดการศึกษาได้มาตรฐานดีเด่นในด้านต่อไปนี้

1. ผลการศึกษา ฝึกฝนอบรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา
2. งานด้านการบริหารและการบริหารทางวิชาการ
3. งานด้านการวางแผนการบริหารและการจัดการ
4. การให้ความร่วมมือการพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. ผลงานที่สนองจุดประสงค์เฉพาะหรือกิจกรรมดีเด่น

จากมาตรฐานที่กำหนด จะเห็นว่า การคัดเลือกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ได้รับรางวัลพระราชทาน นั้น ได้ให้ความสำคัญกับงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน และเป็นงานสำคัญที่บ่งบอกถึงมาตรฐานของคุณภาพการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการประเมินมาตรฐานดีเด่น ของงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ถึง 2 ด้าน คือ ผลการศึกษา ฝึกฝน อบรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา และงานด้านการบริหารและการบริหารทางวิชาการ แสดงว่าสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา จะต้องมีการบริหารสถานศึกษาได้มาตรฐานดีเด่น ส่งผลให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นงานที่สำคัญที่สุดในรอบข่ายงานบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา ดังที่วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน เพราะจะเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าของโรงเรียน งานด้านอื่นเป็นแต่งานเสริมเท่านั้น และบุญมี เณรยอด (2534) ได้ให้ขอบเขตของงานวิชาการไว้ 10 ประการคือ 1) หลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร 2) ตารางสอนและวิธีสอน 3) วัสดุอุปกรณ์และการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น 4) งานห้องสมุด 5) งานกิจกรรมนักเรียน 6) การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน 7) การกำหนดให้ครู อาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ 8) การแนะแนว 9) การวัดผลและประเมินผลการศึกษา 10) การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ

การดำเนินงานวิชาการ เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพ การศึกษา คุณภาพการปฏิบัติงานของครู อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สมดังเจตนารมณ์ ของหลักสูตร ผู้วิจัยในฐานะเป็น ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง กับการพัฒนาคุณภาพของครู ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และศึกษาในสาขา วิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร เห็นความสำคัญและความจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน วิชาการในสถานศึกษา ประกอบกับงานวิจัยเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ จะศึกษาการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ซึ่งเชื่อว่าจะได้ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวให้สถานศึกษาในระดับเดียวกันหรือมีสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการ ศึกษาคือไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานทางวิชาการ ในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล พระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานทางวิชาการ ในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล พระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานทางวิชาการ ในสถานศึกษาที่ ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2539
2. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชาหรือหัวหน้าแผนกวิชา ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 8 แห่ง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงานทางวิชาการในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดการดำเนินงานทางวิชาการ ซึ่งแบ่งงานวิชาการออกเป็น 8 ด้าน ตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทาน ที่กรมวิชาการ เป็นผู้กำหนด ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2537)

1. การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักการ และจุดหมายของหลักสูตร
2. การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่
3. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
4. การจัดสื่อการเรียนการสอน
5. การจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
6. การจัดการเรียนการสอน
7. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การดำเนินการด้านการวัดผลและประเมินผล

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2539

ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หมายถึง ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมวิชาการ ในปีการศึกษา 2539

หัวหน้าคณะวิชา หรือแผนกวิชา หมายถึง ครู อาจารย์ ที่เป็นหัวหน้าคณะวิชาหรือแผนกวิชา ซึ่งปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ และทำหน้าที่สอนระดับอุดมศึกษาในสถานศึกษา ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2539

การดำเนินงานทางวิชาการ หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่ฝ่ายวิชาการได้จัดขึ้น หรือปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ 8 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตร การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ การดำเนินการด้านการวัดผลและประเมินผล

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนหรือวิทยาลัยที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดกรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2539

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานทางวิชาการของสถานศึกษา ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน
ในปีการศึกษา 2539 ให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการ
พิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานทางวิชาการในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย